

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
ҒЫЛЫМ КОМИТЕТІ
Ш.Ш.УӘЛИХАНОВ АТЫНДАҒЫ ТАРИХ
ЖӘНЕ ЭТНОЛОГИЯ ИНСТИТУТЫ

«EDU.E-HISTORY.KZ» ЭЛЕКТРОНДЫҚ ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

№ 1(9) қаңтар-наурыз 2017
ISSN 2710-3994

EDU.E-HISTORY.KZ
**ЭЛЕКТРОНДЫҚ ҒЫЛЫМИ
журнал**

2017, № 1(9)

EDU.E-HISTORY.KZ
электронный научный журнал

2017, № 1(9)

EDU.E-HISTORY.KZ
electronic scientific journal

2017, № 1(9)

Құрылтайшы:

Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі Ғылым комитеті
Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты ШЖҚ РМК

Басредактор

Қабылдинов Зиябек Ермұханұлы

Редакциялық алқа:

Р. Абдуллаев (Өзбекстан), Н. Аблажей (Ресей), Б. Аяған, М. Әбусейітова, С. Әжіғали,
Н. Әлімбаев, Б. Байтанаев, Қ. Жұмағұлов, Ғ. Кенжебаев, Б. Көмеков,
Мансура-Хайдар (Үндістан), Р. Масов (Тәжікстан), Ә. Мұқтар, В. Плоских (Қырғызстан),
Ю. Петров (Ресей), О. Смағұлов, Сон Ен Хун (Оңтүстік Корея), Е. Сыдықов,
У. Фиерман (АҚШ), А.Чубарьян (Ресей)

Жауапты редактор:

З. Төлєнова

Редактор:

Р. Көбеев

Редакцияның мекен-жайы:

050100, Қазақстан Республикасы,

Алматы қ.,

Шевченко көшесі, 28,

Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты,

«Edu.e-history.kz»

электрондық ғылыми журналының редакциясы

Телефон: +7(727)272-47-59

E-mail: edu.history@bk.ru

Электрондық мекен-жай: <https://edu.e-history.kz/>

Ғылыми журнал Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігінің
Байланыс, ақпараттандыру және ақпарат комитетінде 2014 ж. 29 қазанында тіркелген.
Тіркеу нөмірі № 14602-ИА. Жылына 4 рет жарияланады (электронды нұсқада).

Мақалаларды қайта бастырып жариялағанда, микрофильмге және басқа да көшірмелерге
түсіргенде міндетті түрде журналға сілтеме жасау қажет.

Учредитель и издатель:

РГП на ПХВ «Институт истории и этнологии им.Ч.Ч. Валиханова»
Комитета науки Министерства науки и высшего образования Республики Казахстан

Главный редактор

Кабульдинов Зиябек Ермуханович

Редакционная коллегия:

Р. Абдуллаев (Узбекистан), Н. Аблажей (Россия), Б. Аяган, М. Абусейтова, С. Ажигали,
Н. Алимбай, Б. Байтанаев, К. Жумагулов, Г. Кенжебаев, Б. Комеков,
Мансура-Хайдар (Индия), Р. Масов (Таджикистан), А. Муктар, В. Плоских (Кыргызстан),
Ю. Петров (Россия), О. Смагулов, Сон Ён Хун (Южная Корея), Е. Сыдыков,
У. Фиерман (США), А. Чубарьян (Россия)

Ответственный редактор:

З. Толенова

Редактор:

Р. Кубеев

Адрес редакции:

050010, Республика Казахстан,

г. Алматы,

ул. Шевченко, 28.

Институт истории и этнологии имени Ч.Ч. Валиханова,
«Edu.e-history.kz»

Редакция электронного научного журнала

Телефон: +7(727)272-47-59

E-mail: edu.history@bk.ru

Сайт журнала: <https://edu.e-history.kz/>

Научный журнал зарегистрирован в Комитете связи, информатизации и информации
Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан, свидетельство о регистрации:
№ 14602-ИА от 29.10.2014 г. Публикуется 4 раза в год (в электронном формате).

При повторной публикации статей, съемке на микрофильмах и других копиях необходимо
обязательно ссылаться на журнал.

Founder and publisher:

RSE on REM "Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology"
of the Committee of Science of the Ministry of Science and Higher Education of the Republic of
Kazakhstan

Editor-in-chief:

Kabuldinov Ziabek Ermukhanovich

Editorial board:

R. Abdullaev (Uzbekistan), N. Ablazhey (Russia), B. Ayagan, M. Abuseyitova, S. Azhigali,
N. Alimbai, B. Baitanaev, K. Zhumagulov, G. Kenzhebaev, B. Komekov,
Mansura-Khaidar (India), R. Masov (Tajikistan), A. Muktar, V. Ploskikh (Kyrgyzstan),
Y. Petrov (Russia), O. Smagulov, Song Yong Hoon (South Korea), E. Sydykov,
W. Fierman (USA), A. Chubaryan (Russia)

Executive editor:

Z. Tolenova

Editor:

R. Kobeev

Editorial address:

050010, Republic of Kazakhstan,
Almaty,
28 Shevchenko Str.
Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology,
«Edu.e-history.kz»
Editorial electronic scientific journal
Phone: +7 (727) 261-67-19, +7 (727) 272-47-59
E-mail: edu.history@bk.ru
Journal website: <https://edu.e-history.kz/>

The scientific journal is registered at the Committee for Communications, Informatization and
Information of the Ministry for Investments and Development of the Republic of Kazakhstan, r
egistration certificate:

No. 14602-IIA dated October 29, 2014. The journal is published 4 times a year (in electronic
format).

When re-publishing articles, shooting on microfilm and other copies, it is necessary to refer to the
journal.

ҒТАХР / МРНТИ / IRSTI 03.20.

ҚР МЕН ҚХР АРАСЫНДАҒЫ МӘДЕНИ ҚАРЫМ -ҚАТЫНАСТАРДЫҢ ДАМУЫ

Мұқаметханұлы Н.¹, Қауымбек Қ.²

¹Т.ғ.д., профессор, әл-Фараби ат. ҚазҰУ Қытайтану кафедрасының меңгерушісі

E-mail: m-nabizhan@mail.ru

²Әл-Фараби ат. ҚазҰУ қытайтану кафедрасының магистранты, Алматы

E-mail: kaisar.kauymbek@gmail.com

Аңдатпа. Мақалада Қазақстан Республикасы мен Қытай Халық Республикасы дипломатиялы қатынас орнатқан 1991 жылдан бергі екі елдің достық ынтымақтастық қарым-қатынастардың қарқынды дамуы пайымдалып, екіжақты мәдени саладағы байланыстарының дамуына талдау жасалады. Екі елді өтіп келген мәдени жылдар мен апталық іс-шаралары екі ел халқының өзара танымы мен түсінігін тереңдетіп, екі мемлекеттің достық ынтымақтастық қатынастардың дамуына белсенді рөл атқарғаны дәйектеледі.

Түйін сөздер: ынтымақтастық, мәдени байланыстар, мәдениет алмасулар, мәдени алмасулар, өзара түсіністік.

РАЗВИТИЕ КУЛЬТУРНЫХ ВЗАИМОТНОШЕНИИ РК И КНР

Мукаметханұлы Н.¹, Қауымбек Қ.²

¹Д.и.н., профессор, им.Аль-Фараби. Заведующий кафедрой Китаеведения КазНУ

E-mail: m-nabizhan@mail.ru

²Аль-Фараби. Магистрант кафедры Китаеведения КазНУ, Алматы

E-mail: kaisar.kauymbek@gmail.com

Аннотация. В статье рассматривается развитие взаимоотношений Республики Казахстан и Китайской Народной Республики, с момента установления дипломатических отношений в 1992 году, в разных сферах сотрудничества. Выявляется роль двусторонних культурных связей в углублении взаимопонимания между двумя странами. Дается доказательство того, что специально проводимые культурные мероприятия в рамках года и недели культуры играют активную роль в развитии дружеского сотрудничества между двумя государствами.

Ключевые слова: Сотрудничество, культурные взаимоотношения, культурный обмен, наука и техника, взаимопонимание.

THE DEVELOPMENT OF CULTURAL RELATIONSHIP BETWEEN KAZAKHSTAN AND PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA

Mukamethanuly N.¹, Kaumbek K.²

¹Doctor of technical sciences, professor, Al-Farabi Kazakh National University. Head of the Department of Chinese Studies of kaznu

E-mail: m-nabizhan@mail.ru

²AL-Farabi Kazakh National University. Master's student of the Department of Chinese studies of kaznu, Almaty

E-mail: kaisar.kauymbek@gmail.com

Abstract. Since Kazakhstan received its independence in 1991, the cooperative relations between Kazakhstan and People's Republic of China are constantly developing. This article focuses on cultural and humanitarian relations and development issues between these two countries. In the article, it is given a number example of annual agreements and contracts signed by the two countries in the framework of the cultural activities and their realizations between the two countries to support an evidence of friendship and cooperation history.

Key words: Cooperation, Cultural relationship, cultural exchange, science-technology, art, cultural days.

Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаев өзінің «Қазақстан – 2050» стратегиясы – қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауында: «Біздің басымдықтарымыз өзгермейді – көршіміз – Ресеймен, Қытаймен, Орталық Азия елдерімен, сондай-ақ АҚШ-пен, Еуроодақпен, Азия елдерімен серіктестікті дамыту мәселесі болып табылады» - деп атап көрсеткен болатын. Бұдан Қазақстанның сыртқы саясатында ҚХР-дың маңызды орнын алатынын аңғаруға болады.

Қазақстанның геосаяси орны Ресей мен Қытай мемлекеттеріне ерекше саясат ұстануды қажет етеді. Ал көршілес ұлы мемлекеттер де Қазақстанға да үлкен маңыз беретіні заңдылық.

КСРО ыдырып, Орталық Азияда пайда болған жаңа мемлекеттерді алғашқылардың бірі болып таныған ҚХР. 1992 жылғы 3 қаңтарда Алматыда Қытай Халық Республикасы мен Қазақстан Республикасының сыртқы істер өкілдері Тянь Цзэнпэй мен Т. Сүлейменов халықаралық ережеге сай «Қазақстан Республикасы мен Қытай Халық Республикасы арасындағы дипломатиялық қатынас орнату туралы Бірлескен Коммюникеге» қол қойды. Сонымен ҚР мен ҚХР арасында терезесі тең дипломатиялық қатынас орнады. Екі елдің Елшіліктері бір-бірінің астанасында ашылып, дипломатиялық қатынастар өрістеді. Дипломатиялық қатынас орнаған алғашқы жылдары ҚР мен ҚХР арасындағы саяси дипломатиялық, сауда-экономикалық және мәдени әлеуметтік қатынастарды дамытудың заңдық құқықтық негіздерін жетілдіру мақсатында жоғары деңгейдегі екі мемлекет басшылары мен үкімет өкілдері арасында өзара сапарлар жасалып, көптеген құжаттарға қол қойып, екіжақты қатынастарды жан-жақты дамытудың алғышартын әзірледі.

ҚХР өзімен іргелес отырған елдерге «тату көршілік» қатынасты дамыту саясатын ұстанды. ҚР мен ҚХР арасындағы қарым-қатынастар «тату көршілік» сипатында басталып, дами келе Стратегиялық әріптестік деңгейге көтерілді.

ҚХР төрағасы Си Цзиньпин 2013 жылы қыркүйекте Қазақстанға жасаған тұңғыш сапары барысында Назарбаев университетінде жасаған баяндамасында ұсынған «Жібек жолы экономикалық белдеуін ортақ құру» бастамасы мен Елбасының «Нұрлы жол – болашаққа бастар жол» жаңа экономикалық саясаты бір-бірімен үндесіп, екі ел қатынастарын дамыта түсті. 2015

жылдың тамыз айында ҚР Президенті Нұрсұлтан Назарбаев ҚХР Төрағасы Си Цзиньпиннің шақыруымен Бейжіңге мемлекеттік сапармен барды. 2016 жылы Елбасы Қытай төрағасының шақыруымен «Үлкен жиырма» самитіне қатысты. Осы сапарларында екі мемлекет басшысы арасында және екі елдің іскерлік топтары арасында сауда-экономикалық ынтымақтастық бойынша аса қомақты инвестициялық келісімшарттарға қол қойылып, екі ел қатынастарын жаңа деңгейге көтерді.

Бұл сапар көршілес екі елдің достық қарым-қатынасының тіпті де дамуына түрткі болды. Қытай төрағасы 2015 жылы мамыр айында Қазақстанға жасаған ресми сапары барысында екіжақты қарым-қатынасы туралы сөйлеген сөзінде: «Біздің елдеріміз өңірдің дамуы мен тұрақтылығын қамтамасыз ету ісінде маңызды, сындарлы күшке айналды. Қытай тарапы Қазақстанмен қарым-қатынасты дамытуға зор мән береді. Біз Қазақстан тарапымен бірлесе отырып, өзара мүдделілік бар негізгі мәселелер бойынша өзара қолдауды күшейту үшін бар күшімізді жұмылдыруға дайынбыз. Қытай қауіпсіздік саласындағы, экономикалық, мәдени-гуманитарлық салалардағы өзара тиімді ынтымақтастық аясын жан-жақты кеңейтуге, сондай-ақ халықтарымыздың игілігі үшін өңірлік және халықаралық істердегі өзара іс-қимыл мен үйлестіру жұмысын күшейтуге ниетті» деген еді [1].

Ал ҚР президенті Н.Назарбаев өзінің Бейжіңге мемлекеттік сапары алдында Қытайдың жетекші ақпарат агенттігі «Синьхуаға» эксклюзивті сұхбат беріп, онда Тәуелсіздік алған сәттен бастап, Қытаймен тату көршілік қарым-қатынасты қолдау Қазақстанның сыртқы саясатындағы басты басымдықтардың бірі болғанын атап өтіп: «Қазақтар «Алыстағы ағайыннан жақындағы көрші артық», - дейді. Дәл осындай мақал қытайлықтарда да бар. Ол біздің елдеріміздің саяси, экономикалық, әлеуметтік және мәдени өлшемдерде жақын екендігін тамаша паш етеді» [2], - деді Мемлекет басшысы агенттік тілшісінің қойған сауалына жауап беріп.

Қазақстан мен Қытай арасында мәдениет және білім беру салаларындағы байланыстар да айтарлықтай дамып келеді. Екі ел арасында мәдениет, ғылыми-техникалық ынтымақтастық және жоғары білім туралы ынтымақтастық келісімдерге қол қойылған.

1992 жылы тамызда Қазақстан мен Қытай арасында мәдениет саласы бойынша келісімшартқа қол қойылған «Қазақстан Республикасы үкіметі мен Қытай Халық Республикасы үкіметі мәдениет ынтымақтастық шарты» мен 1993 жылғы 18 қазанда қол қойылған «Қытай Халық Республикасы мен Қазақстан Республикасы арасындағы достық өзара қарым-қатынастардың негіздері туралы Бірлескен Декларацияның» мәдени байланыстарына арналған 7 тармағында: «Тараптар мәдениет, білім, спорт және туризм саласындағы ынтымақтастықты нығайтуға әзір екендіктерін білдіреді. Осы мақсаттарда тараптар екі елдің мәдениет ұйымдарының арасындағы тікелей байланыстарды және әдебиет пен өнер қайраткерлерімен алмасуды көтермелейтін болады.

Тараптар екі елдің жоғары оқу орындары екі елдің тілдерін үйренуде, мұғалімдермен және студенттермен алмасуда бір-бірімен байланыстар орнатып, қатынасып тұруға және ынтымақтасуға тиіс» - деп жазылған [3].

1995 жылғы маусымда Қытай Халық Республикасы мен Қазақстан Республикасының арасындағы мәдени ынтымақтастықтың алғашқы көрінісі ретінде ҚР-ның мәдениет, өнер және әдебиет сала қызметкерлерінің үлкен делегациясы Пекинге барды. Бұл сапар екі елдің мәдени қарым-қатынасының дамуына үлкен үлесін қосып. Сапар барысында екі жақты тараптардың көмегімен Абайдың 150-жылдық мерей-тойы Қытайда атап өткізілді [4, 3-4]. 1995 жылы 21 маусымда Абайдың 150-жылдық мерей-тойын өткізу барысында ҚХР Мәдениет министрлігі мен ҚР Мәдениет министрлігінің арасында 1995-1997 жылдарға арналған мәдени ынтымақтастық жоспарына қол жеткізілді. Бұл жоспар екі елдің мәдениет саласында қол жеткізілген алғашқы құжаттарының бірі болып табылды.

Осыдан кейін Пекиннің «Ұлттық баспасынан» Абай шығармалары қытай тіліне аударылып, үлкен таралыммен оқырмандарға жол таратты.

1995 жылғы 11 қыркүйектегі ҚР Президенті Н.Ә. Назарбаевтың ҚХР-на жасаған сапары барысында қол қойылған «Бірлескен Декларациясының» 4 тарауы ізгілік саласындағы ынтымақтастыққа арналып, онда «екі жақты мәдени байланыстар мен білім саласындағы алмасуларды кеңейту, ең алдымен осы салалардағы ынтымақтастық туралы қол жеткен уағдаластықтарды екі елдің тиісті министрліктерінің, комитеттерінің және мекемелерінің жүзеге асыруына жәрдемдесу» - деп келісілді [5].

1997 жыл Қытай-Қазақстан мәдени байланыстарын дамыту жолындағы жемісті жыл болды. Осы бір жылдың ішінде қазақ халқының керемет әдебиет туындылары, еліміздің өткені мен бүгінгі тарихы, мәдениеті мен әлеуметі туралы кітаптар көптеген таралыммен Қытайда басылып шықты. Олардың қатарында М. Әуезовтың «Абай жолы» романының бірінші томы, «Қытай жылнамаларындағы қазақтар тарихына қатысты мәліметтер» және «Ежелгі үйсіндер туралы тарихи құжаттар» жинақтарының кириллицадағы нұсқаларын ерекше атап өтуге болады.

Сонымен қатар осы жылы Қытай және Қазақстан Республикасының елшілік қызметкерлерінің көмегімен және кезінде ҚХР-ғы Қазақстан Республикасының төтенше және өкілетті елшісінің қызметін атқарған Қ. Сұлтановтың редакциялық жетекшілігімен «Қазақстан-Қытай: тату көршілік және іскерлік қатынастар жолымен 5 жыл» атты құжаттар мен материалдар жинағы Пекинде қазақ, орыс және қытай тілдерінде басып шығарылды.

1997 жылғы 29 шілдеде ҚР Президенті Н.Ә. Назарбаевтың да «Ғасыр тоғысында» атты еңбегінің қытай тіліндегі басылымы шықты. Бұл шара Қытай мен Қазақстан Республикасының мәдениет бойынша ынтымақтастығының жетістіктері ретінде қарастырылып, Қытай мен Қазақстан Республикасының арасындағы өзара түсіністік пен достық қарым-қатынастарды ілгерлетуге игі әсерін тигізді. Сонымен қатар Қытай Халық Республикасында Елбасымыздың жоғарыда аталған еңбегінен бөлек басқа бір қатар кітаптары мындаған таралыммен, қытай, ағылшын және қазақ тілдерінде басылып шықты. Олар «Әділеттің ақ жолы», «XXI ғасыр алдында», «Бейбітшілік кіндігі» және «Тарих толқынында» атты еңбектері. XXI ғасырдың басында Қытай Халық Республикасы мен Қазақстан Республикасы мәдениет саласындағы қатынастары жоғары деңгейге көтерілді. Екі жақты ынтымақтастықтың ең маңыздысы мәдени шаралар «2001 жылы қыркүйекте Қазақстан Республикасы тәуелсіздігінің 10 жылдығын мерекелеу аясында Пекин және Шанхай қалаларында Қазақстан мәдениетінің Қытайдағы күндері алғаш рет өткізілді. Сонымен қатар 2002 жылы сәуірде Алматы қаласында Қытай мәдениет күндері алғаш рет өткізілді» [6, 212]. Осыған байланысты ҚХР және ҚР мәдени шараларды екіжақтылы үзбей өткізіліп тұруды дәстүрге айналдырды.

2002 жылғы қаңтарда Қазақстан Республикасы Қазақстандағы ҚХР елшілігінің ұсынысы бойынша және ҚР Сыртқы істер министрлігінің көмек көрсетуінің нәтижесінде Алматыда Қазақстан Республикасы мен Қытай Халық Республикасының арасындағы дипломатиялық қарым-қатынастарының 10 жыл толуына орай ғылыми конференция ұйымдастырылды [7, 47-48].

Қытайдың мәдениет күндері Қазақстанның Алматы және Астана қалаларында ұйымдастырылды. Оны негізгі ұйымдастырушылар ҚР Мәдениет, ақпарат және қоғамдық келісім министрлігі мен Қытай Халық Республикасы Мәдениет министрлігі болды. Бұдан екі елдің мәдени алмасуларға жоғары деңгейде көңіл бөлетінін көруге болады.

Осыдан кейін Қазақстан қалаларының Қытайдағы мәдениет күндері, Қытай қалаларының Қазақстан қалаларында мәдениет күндері жыл сайын өткізіліп отырды. «Мысалы, 2004 жылы Алматының Шанхайдағы мәдениет күндері (Аптальғы); 2005 жылы Шанхай қаласының Алматыдағы мәдениет күндері; 2006 жылы Алматының Қытайдың Үрімжі қаласындағы мәдени күндері; 2007 жылы 17 қазанда Қазақстанның Қытайдағы мәдениет күндері Пекинде өтті; 2008

жылдың маусым айында Қазақстан Республикасы Астанасының он жылдық мерейтойын атап өту шеңберінде ҚХР Чунцин қаласының мәдениет күндері Астанада өтті» [6, 213]. Осы мәдениет күндерінің аясында екі елдің өнер саласындағы, ғылым-техника, білім беру саласындағы мамандары мен делегацияларының өзара сапарлары жалғасып отырды.

Екі елдің үкіметаралық келісімдері негізінде жыл сайын екі елдің студенттері бір-бірінің елінде қысқа мерзімде білім алып келуде. Жоғары оқу орындары арасында да тікелей байланыс орнатылған. Қытайға «Болашақ» президенттік бағдарламасы арқылы студенттер білім алуға жіберіледі.

Екі елдің ғалымдарының қатысуымен қытай мұрағаттарыныңдағы құжаттар негізінде ежелгі үйсін тайпалары туралы «Ежелгі үйсін елі», түркі мемлекеті туралы «Ұлы Түркі қағанаты», сонымен қатар, Цин дәуірі (1644-1911 жылдар) кезеңіндегі қазақ-қытай байланыстары туралы кітаптар жарық көрген.

2003 жылғы 2-4 шілде аралығында ҚХР-ның төртінші буын жетекшісі Ху Цзиньтао, Қазақстан Республикасы Президентінің шақыруы бойынша ҚР-ға мемлекеттік сапармен келді. Бұл Ху Цзиньтаоның ҚХР Төрағасы мәртебесіндегі Қазақстан Республикасына жасаған алғашқы сапары. Қазақстан Республикасы, Ху Цзиньтаоның сырт мемлекеттерге жасаған алғашқы ресми сапарларының тізімінде Ресей мен Франциядан кейінгі үшінші орынды алды. Бұл біздің еліміздің ҚХР сыртқы саясатының маңызын көрсетеді. Ху Цзиньтао өз кезегінде: «...Қытай тарапы Қазақстанның өз егемендігі мен аумақтық тұтастығын қамтамасыз етуге, мемлекетінің болмысына сай таңдаған жолы бойынша дәйекті дамуға бағытталған күш-жігерін бұрынғыдай қолдайтын болады. Қазақстанмен тату көршілік және өзара ынтымақтастықты нығайту Қытай сыртқы саясатының басымдылығы болып табылады» [8] деп атап көрсетті.

Қазақстан-Қытай қарым-қатынастарын, достығы мен ынтымақтастығын одан әрі нығайту мен дамыту мақсатында 2003 жылы екі ел арасында «Қазақстан Республикасы мен Қытай Халық Республикасы арасындағы 2003-2008 жылдарға арналған ынтымақтастық бағдарламасына» қол қойылды. Бұл бағдарламаның мәдени-гуманитарлық саласы төмендегідей сегіз бағыт бойынша ынтымақтастықты дамыту қарастырылған.

1) Екі елдің мәдени-гуманитарлық саладағы ынтымақтастығын үйлестіру үшін Мәдени-гуманитарлық ынтымақтастық жөніндегі комиссияны құру туралы мәселені қарау.

2) Қазақстан Республикасының Мәдениет, ақпарат және қоғамдық келісім министрлігі мен Қытай Халық Республикасының Мәдениет министрлігі арасында тұрақты негізде ынтымақтастықты жүзеге асыру, театр-музыка өнері саласында, мұражайлар мен кітапханалар арасында алмасудың дамуын қолдау.

3) Қазақстан Республикасының Мәдениет, ақпарат және қоғамдық келісім министрлігі мен Қытай Халық Республикасының Ұлттар істері жөніндегі мемлекеттік комитетінің арасындағы тұрақты байланыстарды ұйымдастыру, Қазақстан халықтары ассамблеясы мен Ұлттық азшылықтардың сыртқы байланыстары жөніндегі қытайлық қоғамы арасындағы алмасуларды және ынтымақтастықты дамытуды қолдау.

4) Бір жағынан, Қазақстанның мемлекеттік жастар саясатын іске асырумен айналысатын мемлекеттік органдары мен қоғамдық жастар ұйымдарының және екінші жағынан, Бүкілқытайлық жастар қауымдастығының арасындағы байланыстарды нығайту, өңірлердегі жастар мен екі елдің жас кәсіпкерлері арасындағы байланыстар мен ынтымақтастықты кеңейту.

5) Мүмкіндігіне қарай бұқаралық ақпарат құралдары арасында алмасу жүргізу. Екі елдің дамуы барысы туралы бір-біріне объективті ақпараттар беру, екі елдің халықтары арасындағы өзара түсіністікке жәрдемдесу және достықты нығайту мақсатында тәжірибемен алмасу.

6) Зияткерлік меншікті қорғау саласындағы ынтымақтастықты жүзеге асыру.

7) Білім және ғылыми дәрежелер туралы құжаттарды өзара тану және олардың эквиваленттілігі (баламалылығы) туралы келісімді әзірлеу және қол қою.

8) Екі мемлекеттің аумақтарында консулдық мекемелерді ашу туралы мәселені зерттеуді жалғастыру [9].

Бұл бағдарламаға Астана қаласында 2003 жылы үшінші шілдеде екі тараптың басшыларының қол қоюымен күшіне енді. Және осы саладағы ынтымақтасты дамыту мақсатында Қытай үкіметі Білім саласындағы жобаларды жүзеге асыру үшін біздің республикамызға қайтарымсыз 20 миллион юань мөлшеріндегі көмек көрсету туралы келісім берсе, Қазақстан Республикасы да өз тарапынан екі мемлекет арасындағы ынтымақтастықты жүзеге асыруға барынша күш салып, ҚР-дағы Қытай елшілігінің қолдау көрсетуімен Қазақстан Республикасының Ұлттық кітапханасында Қытайдың мәдени орталығын ашты. Бұл орталықта қытай тіліндегі кітаптар, журналдар, дыбыс таспа мәліметтерінің жинағы шоғырланған кітапханасы және интернет-клубы бар. Сонымен қатар, қазақстандық студенттердің арасында «Қытай тілінің көпірі» атты сайыс жыл сайын ұйымдастырылып отыр. Бұл сайыстың жеңімпаздары Пекинде өткізілетін финалға жіберілетіндігіне қол жеткізілді.

Осы жылы Қытай Халық Республикасы мен Қазақстан Республикасының арасындағы мәдени шаралар жоспарына сай Қытайға Қазақстан Республика тарапынан екі делегация барып қайтты. Бірінші делегацияның құрамына музыка өнерінің өкілдері кіріп, Қытайдың Сямэн қаласында өткізілген арнайы байқауға қатысты. Ал екінші кезекте ҚХР-ның Бүкілқытайлық жастар федерациясының шақыруы бойынша қазақстандық жастар Қытайға сапар жасады. Сапар барысында қазақстандық делегация мүшелері Қытайлық жастар тобының өз саясатын жүзеге асырудағы мол тәжірибелерімен алмасуға мүмкіндік алды.

Қытай Халық Республикасы мен Қазақстан Республикасы Мәдениет министрліктерінің ұйымдастырылуымен 2004 жылы Алматының Шанхай қаласындағы мәдениет күндері және 2005 жылы Шанхайдың Алматыдағы мәдени күндері өткізілді. Алматыда өткен Шанхайдың мәдени күндері барысында, қазақстандық көрермендер Шанхай қаласының халық аспаптар оркестрінің концертін тамашалап, сонымен қатар Лю Хайсу атындағы Шанхай галереясының туындыларымен танысты.

2006 жылдың жазында Шанхай қаласында Шанхай Ынтымақтастық ұйымына мүше елдердің II халықаралық өнер фестивалі өтті. Осы жылдың 20 қыркүйегінде Алматыда Қытай Халық Республикасының Қазақстандағы мәдени күндері ашылды. Қытайдың Ганьсу провинциясының Опералық театры ұжымының Қазақстандағы өнер сапары 25 қыркүйекке дейін жалғасты.

2006 жылы 20 желтоқсанда Қытай Халық Республикасы Пекин қаласында Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігі мен Қытай Халық Республикасы Мемлекеттік мұрағат басқармасы арасында «Мұрағат ісі жөніндегі ынтымақтастық туралы келісімге» қол қойды. Сол жылдың 22 желтоқсанында ҚР мен ҚХР басшылары қол қойған «Қазақстан Республикасы мен Қытай Халық Республикасы арасында экономикалық ынтымақтастықты дамыту тұжырымдамасының» 6-бабсында «ҚР Ұлттық ғылым академиясы мен ҚХР ғылым академиясы арасындағы байланыстарды нығайту. Екі мемлекеттің жетекші ғылыми-зерттеу мекемелері арасындағы алмасуларды дамыту» [10, 88].

2007 жылы 18 тамызда ҚР және ҚХР президенттері қол қойған «Қазақстан Республикасы мен Қытай Халық Республикасының бірлескен Коммюникесінде» болсын, 2009 жылы 16 сәуірде екі ел президенттері қол қойған «Бірлескен декаларацияда» болсын мәдени қарым-қатынас мәселесі ешқашан назардан тыс қалған жоқ. Осы келісімшарттар аясында екі ел арасында соңғы жылдары мәдени қарым-қатынас шаралы өте жиі өте бастады. Әр жылдарда екі ел тарапынан да мәдениет күндері ұйымдастырылып, мәдени қарым-қатынас сапарлары толастаған жоқ.

Алматы қаласында өткен «Еуразия-2007» Халықаралық кинофестивалінің конкурстық және конкурстан тыс кино бағдарламаларының аясында Алматыдағы барлық кинотеатрларда «Қытай киносының» апталығы өтті; 2008 жылғы 18-19 шілде аралығында Қазақстанның халық әртістері Нұржамал Үсенбаева мен Айман Мұсаходжаева Пекин қаласында өткен «ШЫҰ мүше мемлекеттердің мәдениет кеші» концерттік бағдарламасы аясында арнайы кеш өткізді; 2009 жылғы маусымда Алматы қаласында Қытай зергерлік өнерінің көрмесін, сонымен қатар 2009 жыл бойы қытай шығармашылық ұжымдарының гастрольдік сапарлары болды; 2010, 2012, 2013 жылдары Қытайдың Бейжің, Шанхай, Үрімжі қалаларында Қазақстанның мәдени күндері ауқымды түрде өтті; 2014 жылғы 25-28 қыркүйекте Қытай Халық Республикасының Қазақстан Республикасындағы Мәдениет күндері өтті. ҚР Ұлттық мұражайында Қытай фарфоры көрмесі және Қытайдың экологиялық мәдениеті тақырыбындағы фото көрме ұйымдастырылды.

Екі ел арасында бұқаралық ақпарат құралдары саласындағы тығыз ынтымақтастық та дамып келеді. Атап айтқанда, Қытай Халық Республикасында «Қазинформ» ұлттық ақпараттық агенттігінің тілшілер бөлімі белсенді жұмыс істейді. «Хабар» агенттігі «ИТАР-ТАСС» ресейлік ақпараттық агенттігінің өкілеттігі негізінде елдің күнделікті өмірі туралы мәліметтерді жария етеді. Ақпараттың жария етілуінің қарқындылығы мынадай фактілерден көрінеді. 2006 - 2008 жылдар аралығында қазақстандық БАҚ-та Қытай Халық Республикасы туралы 780 ақпараттық сюжеттер, хабарламалар, сұхбаттар, комментарийлер басылып шықты. Бүгінде бұл көрсеткіш үш есеге дейін артып отыр [11].

Биылғы жылдың тамыз айында Қытай және Қазақстанның төрт телеарнасы бірлесе отырып «Бір белдеу, бір жол» мәдени халықаралық селбестік жүйесін құрды. Келісімде кино-театр саласы, аударып жасау, телевидение техникасы қатарлы жақтарда селбесе отырып, сауда, мәдениет бағытында жаңалық жарату және өзара өнер саласындағы ынтымақтастықты дамыту туралы келісімге қол қойды [12].

Қорыта айтқанда, екі ел арасында дипломатиялық қатынас орнағанан бері ҚР мен ҚХР арасындағы саяси-дипломатиялық және сауда-экономикалық қарым-қатынастардың дамуына ілесе, екі ел арасындағы мәдени байланыстар да үздіксіз дамып келеді. Әрине, Қытайдың әлеуметтік экономикалық дамуына байланысты, оның халықаралық әлемдік экономикалық ықпалының нығаюмен қатар, әлмедік мәдени ықпалы да жыл өткен сайын күшейіп келе жатқаны белгілі. Ал Қазақстан мен Қытай арасындағы мәдени алмасулар мен өзара ықпалдастық екі ел халықтарын өзара түсінісуге дәнекерлік рөл атқарып келеді. Ал мәдени тұрғыдан өзара түсіністік Қазақстан мен Қытай қатынастарының жан-жақты дамуына белсенді ықпал жасайтыны сөзсіз.

ПАЙДАЛАНҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

1. Бас Шужи Ши Жинпин Қазақстанға сапарлай барды // «Іле газеті». – 2015 ж. 3 маусым.
2. Ши Жинпин Қазақстан президенті Назарбаевпен кеңес өткізді // <http://kazakh.people.com.cn>. 26/08/2015.
3. ҚР мен ҚХР арасындағы бірлескен Декларациялар // <http://www.russin.peopledaily.com.cn>. 05/06/2003.
4. Қазақстан-Қытай тату көршілік және іскерлік қатынастар жолымен 5 жыл // Құжаттар мен материалдардың жинағы. - Алматы-Пекин, 1997. - 5 б.
5. Назарбаев Н. Қазақстан жолы – 2050: бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ // «Егемен Қазақстан». – 2014. 18 қаңтар.
6. Кәріпжанов Ж, Мұқаметханұлы Н. Қытайдың сыртқы саясаты және Қазақстанмен қатынасы (2000-2010 жылдар). – Алматы: Қазақ университеті, 2013. -254 б.
7. Тату көршілік, өзара түсіністік, ынтымақтастық. ҚР Сыртқы істер министрі Е. Ыдырысовтың сұхбаты // «Егемен Қазақстан». – 2002 ж. 4 қаңтар.
8. Хасан С. Қытай президентінің Қазақстанға сапары басталды // «Айқын». – 2003 ж. 5 шілде.

9. Қазақстан Республикасы мен Қытай Халық Республикасы арасындағы 2003-2008 жылдарға арналған ынтымақтастық бағдарламасы // http://adilet.zan.kz/kaz/docs/U030001097_. 05.06.2012
10. Қазақстан Республикасының Қытай Халық Республикасындағы елшілігі. 2001-2011 жылдары қол қойылған Қазақстан –Қытай құжаттарының жинағы. – Пекин, 2011. -320 б.
11. Қосанбай У. Халықаралық журналистиканың негізгі мәселелері // «Болашақ». – 2016. 1 қаңтар.
12. Жоңғо-Қазақстан кино-телевидение құрылымдары халықаралық селбестік жүйесін құрды // <http://kazakh.people.com.cn.30.08.2016>

REFERENCES

1. Bas Shuji Shi Jinpin Kazakhstanga saparlai bardy // «Ile gazeti». – 2015. 3 mausym.
2. Shi Jinpin Kazakhstan prezidenti Nazarbaevpen kenес otkizdi // <http://kazakh.people.com.cn.26/08/2015>.
3. Kazakhstan Respublikasy men Kytai Halyk Respublikasy arasyndagy birlesken deklaratciyalar // <http://www.russin.peopledaily.com.cn.05/06/2003>.
4. Kazakhstan – Kystai tatu korshilik zhane ickerlik katynastar zholy men 5 zhyl // Kuzhanttar men materiyaaldardyn zhiyntygy. – Almaty-Pekin, 1997. -5 b.
5. Nazarbaev N. Kazakhstan zholy – 2050: bir maksat, bir mudde, bir bolashak // «Egemen Kazakhstan». – 2014. 18 kantar
6. Karibzhanov J.S., Mukametkan N. Kytaidyn syrtyky sayasaty zhane Kazakhstanmen katynasy. – Almaty: Kazakh University, 2013. -254 b.
7. Taty korshilik, ozara tusinistik, yntymaktastyk. KR cyrtky ister ministiri E. Ydyrysovtyn suhbaty // «Egemen Kazakhstan». – 2002. 4 kantar.
8. Hasan S. Kytai prezidentinin Kazakhstanga sapary bastaldy // «Aikyn». – 2003. 5 shilde.
9. Kazakhstan Respublikasy men Kytai Halyk Respublikasy arasyndagy 2003-2008 zhyldarga arналган yntymaktastyk bagdarlamasy // http://adilet.zan.kz/kaz/docs/U030001097_. 05.06.2012
10. Kazakhstan Respublikasynyn Kytai Halyk Respublikasyndagy elshiligi. 2001-2011 zhyldar kol koiylgan Kazakhstan-Kytai kuzhattarynyn zhinagy. – Pekin, 2011. -320 b.
11. Kosanbai U. Halykaralyk zhurnalistikanyн negizgi maseleleri // «Bolashak». – 2016. 1 kantar.
12. Zhonggo-Kazakhstan kino-televidenie kurylymdary halykaralyk selbestik zhuiesin kurdy // <http://kazakh.people.com.cn.30.08.2016>

МАЗМҰНЫ

Айсаева Н.Б. МИНДІК ҚЫТАЙ ЖӘНЕ ОРТАЛЫҚ АЗИЯ МЕМЛЕКЕТТЕРІНІҢ ДИПЛОМАТИЯЛЫҚ ҚАТЫНАСТАРЫ.....	8
Айсаева Н.Б. ГУМАНИТАРЛЫҚ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ САЛАСЫНДАҒЫ МӘДЕНИЕТАРАЛЫҚ ДИАЛОГТЫҢ РӨЛІ МЕН ОРНЫ.....	15
Арапов Ж.М. ҚАЗАҚ ЭТНОСЫНЫҢ ҚАЛЫПТАСУЫНДАҒЫ ЖАЛАЙЫР ТАЙПАСЫНЫҢ ОРНЫ.....	19
Атығаев Н.Ә. ШЕТЕЛДІК БИЛЕУШІЛЕР САРАЙЛАРЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ӘЙЕЛДЕРІ (XV–XVII ғғ.).....	25
Аубакирова Ж.С. ҚАЗАҚСТАННЫҢ ДЕМОГРАФИЯЛЫҚ ҮРДІСТЕРІ: ТУУ МЕН ӨЛІМНІҢ ӨҢІРЛІК ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....	38
Ахметжанова А.Т., Сарыбаев М.С. ҚАЗАҚСТАН ТӘУЕЛСІЗДІГІ КЕЗЕҢІНДЕ АХМЕТ БАЙТҮРСЫНОВ ПЕН ОНЫҢ ПІКІРЛЕСТЕРІНІҢ МҰРАСЫН ЗЕРТТЕУ.....	46
Әбжанов Х. ДЕМОКРАТИЯ ЖӘНЕ «МӘҢГІЛІК ЕЛДІҢ» КОНСТИТУЦИЯЛЫҚ МҰРАТЫ.....	54
Байдалы Р.Ж., Бекмағамбетова М.Ж. АЙДАРХАН ТҮРЛЫБАЕВ - АЛАШ ҚОЗҒАЛЫСЫНЫҢ САЯСИ КӨШБАСШЫСЫ.....	58
Бегалиева А.К., Амирханов М.Б., Ахметжанов Д.Г. КЕҢЕС ОДАҒЫНЫҢ XX ғ. 20-ШЫ ЖЫЛДАРЫНДАҒЫ ӘЛЕУМЕТТІК-ЭКОНОМИКАЛЫҚ САЯСАТЫ.....	67
Боташ С. XVII-XVIII ҒАСЫРЛАРДАҒЫ ҚАЗАҚСТАН МЕН РЕСЕЙДІҢ САУДА БАЙЛАНЫСТАРЫНЫҢ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	72
Еркенова Ә.Қ. ҚАЗАҚСТАҢДА МҰРАҒАТ ІСІН БАСҚАРУ.....	81
Ибрагимова М.Н., Тастемирова Г.А. АБД АР-РАЗЗАК САМАРКАНДИДІҢ «МАТЛА ' АС-СА ' ДАЙН ВА МАДЖМА 'АЛ-БАХРАЙНЫ» ШЫҒАРМАСЫ – ОРТАҒАСЫРЛЫҚ ҚАЗАҚСТАН ТАРИХЫНЫҢ ДЕРЕК КӨЗІ.....	87
Исаев М.С. ҚОЖА АХМЕТ ЯСАУИ ІЛІМІ НЕГІЗІНДЕ КӨНЕ ТҮРКІЛІК ДҮНИЕТАНЫМДАҒЫ «БИЛІКТІҢ КИЕЛІЛІГІ» ҰҒЫМЫНЫҢ ИСЛАМДЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРМЕН ОРНЫҒУЫ.....	93
Искакова Ғ.З., Байдаулетова М.Д., Өскенбай М. ТҮРКІ ҚАҒАНАТТАРЫНЫҢ ЭТНО-ТАРИХИ ГЕОГРАФИЯСЫ (VI ҒАСЫРДЫҢ ОРТАСЫ – X ҒАСЫР) БОЙЫНША НЕГІЗГІ ДЕРЕКТЕР.....	98
Керімбаев Е.Ә. ҚЫТАЙДЫҢ ӘЛЕМГЕ МӘДЕНИ БЫҚПАЛДАСТЫҚ САЯСАТЫ.....	105
Қозғамбаева Г.Б. ҰЛЫ ГЕОЛОГ, ҒАЛЫМ – ҚАНЫШ ИМАНТАЙҰЛЫ СӘТБАЕВ.....	111
Қозғамбаева Г.Б. ҚАЗАҚТАН ШЫҚҚАН ТҰҢҒЫШ ЕЛШІ - Н.ТӨРЕҚҰЛОВТЫҢ ҚОҒАМДЫҚ ҚЫЗМЕТІ МЕН ӨМІРІ.....	116
Қозғамбаева Г.Б. ҚАЗАҚСТАН МЕН РЕСЕЙДІҢ МӘДЕНИЕТ, ҒЫЛЫМ МЕН БІЛІМ САЛАСЫНДАҒЫ БАЙЛАНЫСТАРЫ.....	122
Қозыбақова Ф.А. ҚАЗАҚСТАҢДА АСТЫҚ ДАЙЫНДАУ НАУҚАНЫ: ҚАЗАҚ ШАРУАЛАРЫН ҚУҒЫНДАУ.....	128

Мадиев Д.А. ҚХР-ДЫҢ СОЛТҮСТІК-БАТЫС ШЕКАРА ӨңІРІНІҢ ГЕОГРАФИЯЛЫҚ, ЭТНИКАЛЫҚ ЖӘНЕ ӘЛЕУМЕТТІК ЕРЕКШЕЛІКТЕРІНЕ ТАЛДАУ.....	136
Майданали З. ЗАМАНАУИ ТАРИХ ҒЫЛЫМЫНДАҒЫ «КӨШПЕЛІ ИМПЕРИЯ» ТҰЖЫРЫМДАМАСЫ.....	143
Мейрманова Г.А., Сериков М.С. ОРБҰЛАҚ ШАЙҚАСЫНЫҢ ТАРИХЫ МЕН ҚАЗІРГІ КЕЗДЕГІ ЖАҢА КӨЗҚАРАС.....	148
Мұқаметханұлы Н., Қауымбек Қ. ҚР МЕН ҚХР АРАСЫНДАҒЫ МӘДЕНИ ҚАРЫМ - ҚАТЫНАСТАРДЫҢ ДАМУЫ.....	154
Мұқаметханұлы Н., Ербосынов Т.А. ШҰЫ-НЫҢ БОЛАШАҚ КӨПЖАҚТЫ ДИПЛОМАТИЯСЫНЫҢ КЕЛЕШЕГІ.....	162
Несіпбаева Ж.Ж. ҚАЗАҚСТАННЫҢ СТРАТЕГИЯЛЫҚ ДАМУЫ ЖӘНЕ ЖАСТАР: ҚАЗІРГІ БІЛІМ БЕРУ ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ МЕН ПЕРСПЕКТИВАЛАРЫ.....	169
Нургазаева А.Б. ЖОҒАРҒЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНДАҒЫ ТӘРБИЕ ЖҰМЫСЫНЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ.....	175
Рвайдарова Г.О. 1928-1929 ЖЫЛДАРДАҒЫ ІРІ ҚАЗАҚ БАЙЛАРЫН ТӨРКІЛЕУ МӘСЕЛЕСІНЕ ЖАҢА КӨЗҚАРАС....	179
Садықова А.М. РЕСЕЙ КОММУНИСТІК (БОЛЬШЕВИКТІК) ПАРТИЯСЫНЫҢ ОРТАЛЫҚ КОМИТЕТІ ҚАРАМАҒЫНДАҒЫ ДІНМЕН КҮРЕС ЖӨНІНДЕГІ КОМИССИЯСЫ ЖӘНЕ МҰСЫЛМАН МӘСЕЛЕСІ.....	185
Сандықбаева Ө.Д., Мұсағұлова А.Б. ИДЕОЛОГИЯЛЫҚ ЦЕНЗУРАНЫҢ 1950-60 ЖЖ. ҒЫЛЫМ МЕН МӘДЕНИЕТКЕ, ӘДЕБИЕТКЕ ТИГІЗГЕН ӘСЕРІ.....	190
Сандықбаева Ө.Д., Мұсағұлова А.Б. ЖАСТАР САЯСАТЫ ҰҒЫМЫНЫҢ ҚАЛЫПТАСУЫ ЖӘНЕ РУХАНИ ФАКТОРЛАРЫ.....	202
Сериккалиева А.Е., Амирбек А.А. ҚЫТАЙДЫҢ ШАНХАЙ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ ҰЙЫМЫН КЕҢЕЙТУ ТУРАЛЫ КӨЗҚАРАСЫ.....	211
Тасилова Н., Сайынова Б. «ҚЫРҒЫЗДАРДЫҢ (ҚАЗАҚТАРДЫҢ) ЖЕР ПАЙДАЛАНУ МАТЕРИАЛДАРЫ...» - ҚАЗАҚ ҚОҒАМЫ ТАРИХЫНЫҢ ДЕРЕК КӨЗІ РЕТІНДЕ (XIX – XX ҒҒ. БАСЫ.).....	216
Уалтаева А.С. ТМД МЕМЛЕКЕТТЕРІНДЕГІ ҚАЗАҚ ДИАСПОРАСЫНЫҢ ҚАЛЫПТАСУ НЕГІЗДЕР.....	221
Уалтаева А.С. ҚАЗАҚТАРДЫҢ ҮШІНШІ ДҮНИЕЖҮЗІЛІК ҚҰРЫЛТАЙЫ.....	227
Уалтаева А.С. ҚАЗАҚСТАРДЫҢ БІРІНШІ ДҮНИЕЖҮЗІЛІК ҚҰРЫЛТАЙЫ: ТАРИХЫ МЕН ЖАЛҒАСУЫ.....	232

СОДЕРЖАНИЕ

Айсаева Н.Б. ДИПЛОМАТИЧЕСКИЕ СВЯЗИ МИНСКОГО КИТАЯ С ГОСУДАРСТВАМИ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ.....	8
Айсаева Н.Б. РОЛЬ И МЕСТО МЕЖКУЛЬТУРНОГО ДИАЛОГА В СФЕРЕ ГУМАНИТАРНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА.....	15
Арапов Ж.М. МЕСТО ПЛЕМЕНИ ЖАЛАИР В ФОРМИРОВАНИИ КАЗАХСКОГО ЭТНОСА.....	19
Атыгаев Н.А. КАЗАХСКИЕ ЖЕНЩИНЫ ПРИ ДВОРАХ ИНОСТРАННЫХ ПРАВИТЕЛЕЙ (XV–XVII ВВ.).....	25
Аубакирова Ж.С. ДЕМОГРАФИЧЕСКИЕ ТЕНДЕНЦИИ КАЗАХСТАНА: РЕГИОНАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ РОЖДАЕМОСТИ И СМЕРТНОСТИ.....	38
Ахметжанова А.Т., Сарыбаев М.С. ИЗУЧЕНИЕ НАСЛЕДИЯ АХМЕТА БАЙТУРСЫНОВА И ЕГО ЕДИНОМЫШЛЕННИКОВ В ПЕРИОД НЕЗАВИСИМОСТИ КАЗАХСТАНА.....	46
Абжанов Х. ДЕМОКРАТИЯ И КОНСТИТУЦИОННАЯ ЦЕЛЬ «МӘНГІЛІК ЕЛ».....	54
Байдалы Р.Ж., Бекмагамбетова М.Ж. АЙДАРХАН ТУРЛЫБАЕВ – ПОЛИТИЧЕСКИЙ ЛИДЕР АЛАШСКОГО ДВИЖЕНИЯ.....	58
Бегалиева А.К., Амирханов М.Б., Ахметжанов Д.Г. СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ПОЛИТИКА СССР В 20-Х ГОДАХ XX ВЕКА.....	67
Боташ С. ПРОБЛЕМЫ ТОРГОВЫХ ОТНОШЕНИЙ МЕЖДУ КАЗАХСТАНОМ И РОССИЕЙ В XVII-XVIII ВВ.....	72
Еркенова А.К. УПРАВЛЕНИЕ АРХИВНЫМ ДЕЛОМ В КАЗАХСТАНЕ.....	81
Ибрагимова М.Н., Тастемирова Г.А. СОЧИНЕНИЕ АБД АР-РАЗЗАК САМАРКАНДИ «МАТЛА ' АС-СА ' ДАЙН ВА МАДЖМА 'АЛ-БАХРАЙН».....	87
Исаев М.С. ЗАКРЕПЛЕНИЕ ПОНЯТИЯ «СВЯТОСТЬ ВЛАСТИ» В ДРЕВНЕТЮРКСКОМ МИРОВОЗЗРЕНИИ ИСЛАМСКИМИ ЦЕННОСТЯМИ НА ОСНОВЕ УЧЕНИЯ ХОДЖИ АХМЕДА ЯСАВИ.....	93
Искакова Г.З., Байдаулетова М.Д., Ускенбай М. ОСНОВНЫЕ ДАННЫЕ ПО ЭТНОИСТОРИЧЕСКОЙ ГЕОГРАФИИ ТЮРКСКИХ КАГАНАТОВ (СЕРЕДИНА VI - X ВВ.).....	98
Керимбаев Е.А. ПОЛИТИКА КИТАЯ ПО ИНТЕГРИРОВАНИЮ В МИРОВОЕ КУЛЬТУРНОЕ ПРОСТРАНСТВО.....	105
Козгамбаева Г.Б. ВЫДАЮЩИЙСЯ ГЕОЛОГ И УЧЕНЫЙ КАНЬШ ИМАНТАЙУЛЫ САТБАЕВ.....	111
Козгамбаева Г.Б. ОБЩЕСТВЕННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ И ЖИЗНЬ ПЕРВОГО КАЗАХСТАНСКОГО ПОСЛА - Н. ТОРЕКУЛОВА.....	116
Козгамбаева Г.Б. КАЗАХСТАНСКО-РОССИЙСКОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО В СФЕРЕ КУЛЬТУРЫ.....	122
Козыбакова Ф.А. КАМПАНИЯ ПО ЗАГОТОВКЕ КОРМОВ В КАЗАХСТАНЕ: РЕПРЕССИЯ КАЗАХСКИХ КРЕСТЬЯН.....	128

Мадиев Д.А. АНАЛИЗ ГЕОГРАФИЧЕСКИХ, ЭТНИЧЕСКИХ И СОЦИАЛЬНЫХ ОСОБЕННОСТЕЙ СЕВЕРО-ЗАПАДНОГО ПРИГРАНИЧНОГО РАЙОНА КНР.....	136
Майданали З. КОНЦЕПТ «КОЧЕВАЯ ИМПЕРИЯ» В СОВРЕМЕННОЙ ИСТОРИИ.....	143
Мейрманова Г.А., Сериков М.С. ИСТОРИЯ И СОВРЕМЕННОЕ ЗНАЧЕНИЕ ОРБУЛАКСКОЙ БИТВЫ.....	148
Мукаметхакнулы Н., Кауымбек К. РАЗВИТИЕ КУЛЬТУРНЫХ ВЗАИМОТНОШЕНИИ РК И КНР.....	154
Мукаметхакнулы Н., Ербосынов Т.А. ПЕРСПЕКТИВЫ БУДУЩЕЙ МНОГОСТОРОННЕЙ ДИПЛОМАТИИ ШОС.....	162
Несипбаева Ж.Ж. СТРАТЕГИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ КАЗАХСТАНА И МОЛОДЕЖЬ: СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ ОБРАЗОВАНИЯ.....	169
Нургазаева А.Б. ЗНАЧЕНИЕ ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ.....	175
Рвайдарова Г.О. СОВРЕМЕННЫЕ ВЗГЛЯДЫ НА ПРОБЛЕМЫ КОНФИСКАЦИИ ИМУЩЕСТВА КРУПНЫХ БАЕВ В 1928-1929 ГОДАХ.....	179
Садыкова А.М. КОМИССИЯ ПО БОРЬБЕ С РЕЛИГИЕЙ ПРИ ЦК КОММУНИСТИЧЕСКОЙ (БОЛЬШЕВИСТСКОЙ) ПАРТИИ РОССИИ И МУСУЛЬМАНСКИЙ ВОПРОС.....	185
Сандыкбаева У.Д., Мусагулова А.Б. ВЛИЯНИЕ ИДЕОЛОГИЧЕСКОЙ ЦЕНЗУРЫ 50-60-х гг. НА НАУКУ, КУЛЬТУРУ И ЛИТЕРАТУРУ.....	190
Сандыкбаева У.Д., Мусагулова А.Б. СТАНОВЛЕНИЕ ПОНЯТИЙ И ДУХОВНОГО ФАКТОРА ПОЛИТИКИ МОЛОДЕЖИ.....	202
Сериккалиева А.Е., Амирбек А.А. КИТАЙСКОЕ ВИДЕНИЕ РАСШИРЕНИЯ ШАНХАЙСКОЙ ОРГАНИЗАЦИИ СОТРУДНИЧЕСТВА.....	211
Тасилова Н., Сайынова Б. «МКЗ» КАК ИСТОЧНИКА ПО ИСТОРИИ КАЗАХСКОГО ОБЩЕСТВА (XIX – НАЧАЛА XX ВВ.).....	216
Уалтаева А.С. ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ КАЗАХСКОЙ ДИАСПОРЫ В СТРАНАХ СНГ.....	221
Уалтаева А.С. ТРЕТИЙ ВСЕМИРНЫЙ КУРУЛТАЙ КАЗАХОВ.....	227
Уалтаева А.С. ПЕРВЫЙ ВСЕМИРНЫЙ КУРУЛТАЙ КАЗАХОВ: ИСТОРИЯ И ПРОДОЛЖЕНИЕ.....	232

CONTENTS

Aisayeva N.B. DIPLOMATIC RELATIONS OF MING CHINA WITH CENTRAL ASIAN STATES.....	8
Aisayeva N.B. THE ROLE AND PLACE OF INTERCULTURAL DIALOGUE IN THE FIELD OF HUMANITARIAN COOPERATION.....	15
Arapov Zh.M. PLACE OF THE ZHALAIR TRIBE IN THE FORMATION OF THE KAZAKH ETHNOS.....	19
Atygayev N.A. KAZAKH WOMEN AT THE COURTS OF FOREIGN RULERS (XV-XVII CENTURY).....	25
Aubakirova Zh.S. DEMOGRAPHIC TRENDS IN KAZAKHSTAN: REGIONAL PECULIARITIES OF FERTILITY AND MORTALITY.....	38
Ahmetzhanova A.T., Sarybayev M.S. THE STUDY OF HERITAGE AHMET BAITURSYNOV AND HIS ADHERENTS IN THE PERIOD OF INDEPENDENCE OF KAZAKHSTAN.....	46
Abzhanov Kh. DEMOCRACY AND THE CONSTITUTIONAL PURPOSE OF THE 'MANGILIK EL'.....	54
Baidaly R.Zh., Bekmagambetova M.Zh. AIDARKHAN TURLYBAYEV IS A POLITICAL LEADER OF THE ALASH MOVEMENT.....	58
Begalieva A.K., Amirkhanov M.B., Akhmetzhanov D.G. SOCIO-ECONOMIC POLICY OF THE USSR IN THE 20S OF THE TWENTIETH CENTURY.....	67
Botash S. THE PROBLEMS OF TRADE RELATIONS BETWEEN KAZAKHSTAN AND RUSSIA IN THE XVII-XVIII CENTURIES.....	72
Erkenova A.K. MANAGEMENT OF ARCHIVAL BUSINESS IN KAZAKHSTAN.....	81
Ibragimova M.N., Tastemirova G.A. THE COMPOSITION ABD AR-RAZZAK SAMARKANDI "MATLA 'EXPERT-SA' DINE BA MAJMA 'IS SCARLET-BAKHRAYN".....	87
Isaev M.S. ESTABLISHMENT OF THE CONCEPT OF "HOLINESS OF POWER" IN THE ANCIENT TURKIC WORLDVIEW WITH ISLAMIC VALUES BASED ON THE TEACHINGS OF KHOJA AHMED YASAWI.....	93
Iskakova G.Z., Bidauletova M.D., Uskenbay M. BASIC DATA ON THE ETHNO-HISTORICAL GEOGRAPHY OF THE TURKIC KAGANATES (MID VI-X CENTURIES).....	98
Kerimbev Y.A. CHINA'S POLICY OF INTEGRATION INTO THE GLOBAL CULTURAL SPACE.....	105
Kozgambaeva G.B. OUSTANDING GEOLOG VERSUS SCIENTIST KANYSH IMANTAEVICH SATBAYEV.....	111
Kozgambaeva G.B. PUBLIC ACTIVITY AND LIFE OF THE FIRST KAZAKH AMBASSADOR - N. TUREKULOV.....	116
Kozgambaeva G.B. KAZAKHSTAN-RUSSIAN COLLABORATION IN THE FIELD OF CULTURE.....	122
Kozybakova F.A. CAMPAIGN ON THE PURVEYANCE OF FORAGE IN KAZAKHSTAN: REPRESSION OF KAZAKH PEASANTS.....	128

Madiev D.A. ANALYSIS OF GEOGRAPHICAL, ETHNIC AND SOCIAL FEATURES OF NORTH-WEST BORDER REGION OF CHINA.....	136
Maydanali Z. THE CONCEPT OF "NOMADIC EMPIRE" IN MODERN HISTORY.....	143
Meirmanova G.A., Serikov M.S. HISTORY AND MODERN SIGNIFICANCE OF THE BATTLE OF ORBULAK.....	148
Mukamethanuly N., Kaumbek K. THE DEVELOPMENT OF CULTURAL RELATIONSHIP BETWEEN KAZAKHSTAN AND PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA.....	154
Mukamethanuly N., Yerbossinov T.A. PROSPECTS OF NEW MULTILITERAL DIPLOMACY OF THE SCO.....	162
Nesipbaeva Zh.Zh. STRATEGIC DEVELOPMENT OF KAZAKHSTAN AND YOUNG PEOPLE : MODERN TENDENCIES AND PROSPECTS OF EDUCATION.....	169
Nurtazaeva A.B. THE VALUE OF EDUCATIONAL WORK IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS.....	175
Rvaydarova G.O. THE NEW VIEW PROBLEMS OF PROPEVTY CONFISCATION OF BAYS IN 1928-1929 YEARS.....	179
Sadykova A.M. COMMISSION ON THE FIGHT AGAINST RELIGION AND THE MUSLIM QUESTION UNDER THE CENTRAL COMMITTEE OF THE COMMUNIST (BOLSHEVIK) PARTY OF RUSSIA.....	185
Sandykbaeva U.D., Mussagulova A.B. THE INFLUENCE OF IDEOLOGICAL CENSORSHIP OF 50-60IES ON SCIENCE, CULTURE AND LITERATURE.....	190
Sandykbaeva U.D., Mussagulova A.B. FORMATION OF CONCEPTS AND SPIRITUAL FACTOR OF THE YOUTH POLICY.....	202
Serikkaliyeva A.E., Aidarbek A.A. CHINESE VIEW ON THE EXPANSION OF THE SHANGHAI COOPERATION ORGANIZATION.....	211
Tasylova N., Saynova B. "MKZ" AS SOURCE ON HISTORY OF THE KAZAKH SOCIETY (THE END OF XIX– THE BEGINNING OF THE XX CENTURIES).....	216
Ualtayeva A.S. FEATURES OF THE KAZAKH DIASPORA FORMATION IN THE CIS COUNTRIES.....	221
Ualtayeva A.S. THE THIRD WORLD KURULTAI OF KAZAKHS.....	227
Ualtayeva A.S. THE FIRST WORLD KURULTAI OF KAZAKHS: HISTORY AND CONTINUATION.....	232

EDU.E-HISTORY.KZ

электрондық ғылыми журналы
2017. 1(9)

Бас редактор: Қабылдинов З.Е.

Компьютерде беттеген: Зикирбаева В.С.

Жарияланған күні: 15.03.2017.

Пішімі 70x100/16. Баспа табағы 26,6.

Құрылтайшысы және баспагері:

Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі Ғылым комитеті

Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты ШЖҚ РМК

Редакция мен баспаның мекен-жайы:

050010, Қазақстан Республикасы, Алматы қ., Шевченко көш., 28-үй

ҚР ҒЖБМ ҒК Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты ШЖҚ РМК

Тел.: +7 (727) 261-67-19, +7 (727) 272-47-59

E-mail: edu.history@bk.ru.

Журнал сайты: <https://edu.e-history.kz>

Ш.Ш. Уәлиханов ат. ТжЭИ басылған:

050010 Қазақстан Республикасы, Алматы қ., Шевченко көш., 28-үй